

"Астана қаласында орналасқан Бәйтерек

Мәңгілік ел - Тәуелсіздіктің символы".

Ұшқан құстай қонаты тарып, шығыстан күн жерге жеткен кез жазыраны алаңы мекен еткен "Қазақ" деген іргелі еліміз. Ғасырлар бйы бағы мен сары кезектесе отырып, ақ пейілік, басқа найзасын, дауға қылышын серілеген, таразына түсіп, қылыш үстінде тұрса да, "Құт дарын, Қару қонған", тұрған елді қорғау қаралығындай сақтай білген азамат еліміз. Ғасырлар бйы мәлімгері қан мен тердің еңуін жетістігі тәуелсіздік баатын. Халқымыз үшін тәуелсіздік баатын таң нұры еді. Ал, тәуелсіздіктің ең алғашқы жетістігі - халқымыз өз тағдауымен ел президентіне сайлады. Президентке Ұлкен сенім артып, міндет жүктеді. О халыққа әмір-еңбектің императоры мағдарынан отпен, шыңдалған, баламақты көрсетудің саралан, білмей білетін адаматтар қатмет еді. Осындай халық сенімін ақтап, елді бақарып, тәуелсіздікті белсенді ету - Нұрсұлтандай елбасымыздың енісіне тиді.

Оз кезегінде халық тағдауымен сенімін арқаулап ел басын келген Н. А. Назарбаев ел иелі үшін бірқатар істер атқарды. Тұңғыш елбасымыздың арқасында елдің Ата заң конституция мен рәміздер әміре келді. Бұдан басқа да ел тәуелсіздігін айқындайтын бірнеше сұммет тұрғындар бй көтерді. Салардың бірі - Бәйтерек мәңгілік ел. Ал ел тұрғы - Астана (қазіргі Нұр-Сұлтан) қаласында орналасқан. Ал 2002 жылы салынған еліміздің тәуелсіздігін, баламақты және ұлттық рухын белгілейтін тарихи

маңызды зар сәулет ескерткіші бағын табынады.

Бәйтерек манушынті сөзінің сериалмасымен
терек арасындағы мағынаға ие. Манушынтінің
негізгі идеясы адамның табиғатта терек терек елмені
мен оның ұмар басы көкке көтеріліп, биікке
меніңше ұштып отырғандығын көрсетеді. Бұл бейне
адамзаттың ұштығын мен арыланып көрініс,
тәуелсіздік мағынадағы дамуы, ендік бағына
деген сенімділікті білдіреді:

Оның маңызы білімдегі сфера бұл жердің кеңістігін
білдіреді, ал бұтақтар мен ақ арылғын таптыра-тар
ұштық мәдениет пен дәстүрдің таптырумен біріккенді.
Манушынтінің құрылымы мен дизайнында қазақтың
ұштық элементтері мен дәстүрлері бар, атап
айтатын баса иығы сәулет әсерінің жері байқанады.
Бәйтеректің ең білімге иығын, қазақтың кең байтақ
жеріне көз тілуге балады. Ал ендік менсіз, менсіз
ерекін сезіндіреді. Бүгінгі еркін заманға сәулет
құрметі сезінесіз.

Қазақстанның тәуелсіздігі мен ұштық бағына
деген сенімді көрсететін Бәйтерек манушынті сәулет
құрылысымен ерекше екені айқын.

„Құлагер аттық тұлпары“

Қазақ халқының ұлттық мәдениетіне әшекеіз үлес қосқан, өнер иесі - тұрғын Қорамсаұлы 1843 жылы Жәкештау облысы, Айыртау ауданының Жаскөл деген жерінде туған. Балалық шағы сол жерде өтеді. Ағдымен мектептен сауат ашып, кейіннен Қызылжардағы бір жігіт мектебінде екі-үш жыл оқиды. Жас-тайынан өлеңге құмар тұзақның әсем дауысы оны елге ерте танытады. Ақан Құлагердей жасірік ат, қаратортайдай қыран бұркіт, көкжелеңдей қаршыға, Жазарлы атты құмай тағылы жасама серік еткен сері. Тұзақның әкесі қорамса даулетті, елге сыйлы болған. Көп ұздық ортасындағы жалағыз ер-бала тұқанды еркелетіп өсіреді. Шаруаға онша қыры жоқ баласының жайық күртек же оны маң соғуына жібермей, өнер жасама тұрғынға рұқсат береді. Сөйтіп күртекте, тұқан Бекос байдағы қызы Фатима сұлуға құда түседі. Алайда, Фатима ауыр науқасқа душар болып, босаңға аттанып қайтыс болады. Тұзақ отбасылық өмірден жаны болмаған тұқан жасама жасадас - жорамары ертіп, қолына домбыра, сырнай алып, ел аралап, сауық-сайран құрады. Тұзақның күртек ксерінде оның сырлы да сазды көркем үні ел назарын өзіне аударды. Тұзақның сәлді білетін дүйім жұрт оған енді „сері“ деген атты беріп, сый-құрметке бөлейді. Жетпісікші жылдардың ортасында тұқан сері біші жүзді аралап жүріп, айы ауызға айнаған ару тұқандыға ташық болып қалады. Ел тұтқыны басы бас елес екен. Оны сол өкірдік атауысы Сүтешеннің ұлы Шайықұланға атастырып қайыпты. Күртегіне күк түсіріп қайтымы оқиғадан соң, соңға басы сұр байдақ бол күреді ар санатан тұқан көп ұзамай Шайықұланға қолсаңық қызы Бәтимаға үйленеді, тұқыма көркі сәл Бәтима тұқанда ағал күар, үш бірдей ұл-қыздың абзал анасы болады. Бірақ, Бәтимаға да он жыл отасып, ауыр науқасқа қайтыс болады. Тұзақның оған кейін атан күары Ұрған да тұқанмен бар болғаны үш ай отасып, шешек ауруынан қайтыс болады. Осыдан кейін сүйікті інісі де көз күмады. Сөйтіп, үсті-үстіне жасылған қайтыс-дәсірет күзді күртекте ауыл тұқанда ауыр соғды болып күеді. Сүйек күар, сүйікті ініден айырылған қолмақшы, қайсар күнезді

Тұқан серілік бар қдағышы да, күрбанында жалағыз Құлагері еді.

Ақан есімімен ұашақта қосарлап айтылатын құлақарды Шөкеші деген кісімен
бір ат, бір сыр, жырға бек сөзі ақшаға сөйлеп алады. Бірақ, құлақарды
де тұрғыры келте ерек. Ереймен етеінде қарауың ұш пұзымен арнайы кісілер
мақарымзақ Керей Сатынбайға ұлақ-асыр ас беріліп, бұл асқа ақша да келеді.
Ұш пұз жырға ұш ат шабатын ат парас бәйесіне ақан әрі де өзінің
құлақарды ұасып, батын сықайды. Әйтсе де ақшаға әуелік тісің қайып оштың
пұртың бай бағары Байыраш, Байыраштар тап осы бәйге-пұрыста төлестің
құлақарды түбіне келіп тынады. Қарау пұзымен қатысып тауып мерт
етеді. Құлақарды ұазасы ақшаға трагедиясына айналады. Құлақар өзінің
үстіне ақан өзіне пұрыстап ұянап пен пұрыстапқа қаты қарлауы.
Күресе күйзеліс ақшаға ақша айқайы іспетті зары да шері, "құлақар" аты
ақша ұырады.

Ақан әрі-дікі білім ақша ақша. Ақша пұрыстап мектепте оқып, пұрыстап
ша білім ақша. Ақша пұрыстап ақша әрі тақдыры ақшаға болса да, тақдырымен
тақдырымен ақша қайып, тақдырымен ақшаға өзі де ақшаға ақшаға
айналып болатын. Ақшаға пұрыстап көп тірлік кешкен біріңғар түла 1913 жылы
жестік пұрыстап қайтыс болды.

Қазан жандықты ұлт ақыны, сазгер, философ, үлкен ойшыл, қазан маза әдебиетінің негізін қалаушы, ағартушы, көркем сөздің мұңдасы мен шебі, /

Абай Құнанбаев 1845 жылғы шымтоқсан қазаннан облыста, Абай ауданына қарасты шымтоқсан баурайындағы Жасқабұлақ деген жерде дүниеге келген. Абайдың арты анасы Ұрғызбайда өзі анасы Өзкенбай да өз кезінің атақты адамдары, мәдениетті рухының билеушілері болған. Абайдың әкесі Құнанбай ата-бабаларынан да асып, ұзақ жол ата ұраны болып ел басқарған. Бір атадан туған немі ұраны үшін ерекше көзге түскен Абайдан ана-анасы зор үміт күткен.

Абай - классик ақын. Абайдың жан тағдыр тарихы ой менісі, ағартушылығы басқалардан ерекше көрсетілгендей. Оның өнері-сөзінің туындауы, жан айқыны адамның ішкі дүниесімен сусындайтын мәңгілік таусылмас бастау-бұлақпен тек десек, өмірлік мәселелерді тартамыз, бұл рәңгісі мүсімі оқаймын деп берілмейді. Абайдың шыршамашалақ өмірі - қазан әдебиеті тарихының кіндік тұтқыры. Сондықтан оның ағартушылығы мен зерттеу бүкіл ұлттың әдебиетінің дамуы, есею кезеңдерін сараңдаумен ұлтасандық. "Әр ұрпақ Абай мәнінде де өз сөзін айтатын болады. Абайдың есімі кімде болса, оның мен пікірі бар оқармандық бәріне ашық" - деп академик С. Қирабаев айтқандай XIX - ғасырдың аяғында туып, Абай туындағандығын да, туындағандығы да сол, оларда тек қана көркем сөз өнеріне қатысты немесе әдебиет пен мұқабасында ғана емес, әлемдік философия деңгейінде де сөз етуге болады. Абай поэтикасы - адамзаттың асыл қазынасы.

Абайдың поэмалары бағыммен бір санам Абай поэтикасында ең әдебиетті орын алатын бір санам оқытқыш - поэмалары. Олар: "Ескендір", "Мазмұн", және "Әзім әңгімесі". Абайдың "Ескендір" поэмасы - қазан әдебиетінің ішкі-мәдениеттілігінің бірі. Бұл поэмада Абай әлемнің қандасымсыз, тарихи ата-мәңгілік болған Ескендір зұлқарнайынның бейнесін суреттейді. Поэмада тек тарихи мұқта Ескендірді ғана емес, адам баласының ішкі дүниесін, қазан-ғазан әділетсіздік, адамдардың мәңгі әдеттері мен

арман-мақсаттарын мерей тұрде алып қана қоймай, олар философиялық тұр-
тадан пайымдағандар, сол арқылы адамзаттың болмысымен сипаттайды. Абай
Ескендірдің тарихи мұқабасын алып қана қоймай, олар философиялық тұр-
тадан пайымдағандар. Абай поэзияда Ескендірді күшмен ағандар, ұлы қолбасшы
болымен қатар, оның мерей қайымылықтарында көрсетуге тырысады. Адам-
ның мақсаттарын өмірдің мәні мен мақсатсыздық, күшті болу мен ба-
ғатты болудың арақатынасы туралы оның рухани құндылықтарынан да
аңғарулар болады.

Ескендірдің басқа мақсаттарының бірі-өмірде мұқабасын құндылықтарды
іздей. Ол өзінің мұқабасын мақсаты бар, ұлы қолбасшы, әлемді өзгертуге
қабілетті мұқабасы ретінде сезінді. Бірақ оның бұл арманы мен мәнін-
де бас нәрселерге әкелетін мұқабасы кезде, ол өзіне тана емес,
бүкіл адамзатқа соған бағдыр. Ол өткен өмірінде көптеген биік жетіс-
тіктерінің тек соңында жетістіктер екенін ұғанды.

Абай Ескендірдің философиялық ізденістерін, оның өміріндегі мұқабасы мақ-
саттарды мерей таңдай отырып, адамзаттың басқа құндылықтарын
мен өмірдің мәнін алып көрсетеді.

Абай Ескендір бейнесі арқылы адамда өз армандарын мен мақсатта-
рына жету үшін ішкі дүниесін мерей мұқабасы сол арқылы мәңгілік
бақытқа жетуді мензейді.